

KS. JERZY CHMIEL, *Interpretacja Starego Testamentu w kerygmacie apostołskim o Zmartwychwstaniu Jezusa*, Kraków 1979, stron 222, Wyd. PTT w Krakowie.

Monografia ks. doc. dra hab. Jerzego Chmiela, profesora egzegezy Nowego Testamentu w ośrodku krakowskim, zasługuje ze wszech miar na uznanie. Autor podjął się w niej trudnego i ambitnego zadania, odpowiedzi na pytanie jakimi regułami hermeneutycznymi kierowali się w swoim kerygmacie o Zmartwychwstaniu Chrystusa Apostołowie i czy cytowane przez nich teksty Starego Testamentu doprowadziły ich do wiary w fakt zmartwychwstania Chrystusa, czy też proces ten szedł drogą odwrotną, a mianowicie, czy w oparciu o fakt zmartwychwstania nie szukano przypadkiem w St. Testamencie odpowiednich zapowiedzi mesjańskich, weryfikujących tę prawdę.

Takie ustawienie zagadnienia narzuciło Autorowi zarówno samą metodę pisania pracy, jak też i wykreśliło treściowe jej ramy. Praca składa się z czterech rozdziałów, z których pierwszy, zatytułowany „Semantyka translacji terminów zmartwychwstania” (s. 13—48), poświęcony jest niemal w całości metodzie, jaką później Autor posłużył się przy rozpracowaniu tematu swej pracy. Następne trzy rozdziały (ss. 50—165) omawiające teksty Nowego Testamentu związane z faktem zmartwychwstania, oparte na zasadach współczesnej hermeneutyki biblijnej, dostarczają czytelnikowi bardzo ciekawej i oryginalnej lektury, która z żelazną logiką wynikania doprowadza do wniosku, że teksty St. Testamentu mówiące o fakcie zmartwychwstania, same z siebie są za słabe, by swoją własną siłą (dosł. vi verborum) wskazać na fakt zmartwychwstania, ale są „wystarczające do korelacji z zaistniałym faktem „trzeciego dnia” (s. 153).

Powyższe ogólne streszczenie pracy które jest tylko zarysowaniem problemu, należy rozwinąć szerzej, by w pełni ukazać jej wielkie zalety, oryginalnego ujęcia jak również głębię myśli jej Autora. Za bardzo oryginalny i twórczy należy uznać wniosek, do którego Autor doszedł w rozdz. I swej pracy, na zasadzie analizy pól semantycznych, takich terminów jak „egeiro”, „anistemi” czy „horao”, czy też pól semantycznych w *textus classicus* Joba 19, 25—27, terminów oczywiście związanych z pojęciem zmartwychwstania. Twierdzi On, że „da się stwierdzić pewną redukcję tychże pól, zmierzającą do systemu binalnego... co oznacza w naszym przypadku, że terminy zmartwychwstania są skupione wokół pojęcia powstawania z martwych, które to pojęcie było w St. T. pojęciem dość nie sprecyzowanym, wymagającym wielu słów, a które w Nowym Testamencie uzyskało właściwie rozwiązanie semantyczne” (s. 37).

Przechodząc do problematyki szczegółowej, która sprowadza się do omówienia już bardzo ciekawych tekstów NT a mianowicie mowy św. Piotra zapisanej w Dz 2, 14—36, drugiej jego mowy z okazji uzdrowienia chromego (Dz 3, 12—26), obrony Piotra przed Sanhedrynem (Dz 4, 8—12), oraz kerygmatu apostołskiego św. Pawła (1 Kor 15, 3b—5), należy tu podkreślić przede wszystkim jasne i wyraźne postawienie problemu, oraz jednoznaczne jego rozwiązanie. Autor stawia sobie pytanie, czy mowy apostołskie są odbiciem pierwotnej tradycji Kościoła, czy też występuje w nich koncepcja teologiczna autora Dziejów Apostołów (por. s. 49). Nie negując osobistego wkładu św. Łukasza w redakcję tych słów, Autor opowiada się zdecydowanie za tradycją Kościoła, co wydaje się zupełnie słuszne. W swojej argumentacji ks. doc. Chmiel kładzie niemal zawsze wielki nacisk na sens pól semantycznych, co w interesującym nas przypadku odgrywa niezwykle ważną rolę. Na tej podstawie można zupełnie słusznie postawić twierdzenie, że model hermeneutyczny, jaki zawiera się w kerygmacie np. mowy św. Piotra w dzień Zielonych Świąt (Dz 2, 14—36), sprowadza się właściwie do odkrycia sensu terminów *Xristos* i *Kyrios*, choć decydujące

znaczenie posiada tu doświadczenie religijne, tzn. fakt, że św. Piotr był sam świadkiem zmartwychwstania.

Odnosnie wszystkich mów św. Piotra, analizowanych w interesującej nas pracy, ważne jest także to, że zostały one omówione w kontekście tekstów wyjętych z ksiąg St. T., głównie Tory i Proroków. Dzięki temu takie teksty jak Wj 3, 6. 15; Ps 16, 8—11; J1 3, 1—5a; jak również Ps 110, 1 i Iz 53, 12, w oparciu o właściwy kod onomastyczny, otrzymały należyty im sens i znaczenie. Bardzo słuszny jest wniosek Autora, że „wszystkie te teksty, noszą na sobie znamiona nowego doświadczenia chrześcijańskiego”. Nastąpiła zatem właściwa dla nich „re-lecture”, nowe ich odczytanie i odsłonięcie ich znaczenia. Jeszcze wyraźniej ukazuje się ten aspekt zagadnienia przy analizie wypowiedzi św. Pawła w 1 Kor 15, 3b—5, gdzie wraca formułka: *zmartwychwstał trzeciego dnia według Pisma*. Paweł nie wskazuje tu na żaden tekst St. T., który by wyraźnie mówił o zmartwychwstaniu, lecz że „fakt zmartwychwstania Chrystusa, naprowadził pierwszych chrześcijan do teologicznej refleksji i poszukiwania możliwych zapowiedzi” (s. 153). Takie ustawienie zagadnienia jasno i wyraźnie określa stanowisko St. T. odnośnie w ogóle wiary w zmartwychwstanie, oraz jakichkolwiek na ten temat poglądów autorów biblijnych.

Uważam za bardzo ciekawe i oryginalne twierdzenie Autora omawianej monografii, że teksty mówiące o zmartwychwstaniu w St. T. są za słabe by swoją własną siłą (*vi verborum*) wskazać na fakt zmartwychwstania, ale, są jak wspominałem wyżej „wystarczające do korelacji z zaistniałym faktem „trzeciego dnia” (s. 153).

Kończąc swoją pracę Autor dochodzi na podstawie swoich żmudnych badań do logicznego wniosku, że naczelną zasadą w kerygmacie apostoelskim o zmartwychwstaniu Jezusa jest świadomość wypełnienia się zapowiedzi mesjańskich zgodnie z hermeneutyczną regułą „zapowiedź-wypełnienie”. Przy takiej interpretacji nie wolno nam nigdy zapominać o roli jaką w semantyce biblijnej odegrała grecka wersja Pisma św. tzw. LXX, oraz wiele innych greckich kodeksów tejeż Biblii.

Reasumując powyższe uwagi należy stwierdzić, że monografia ks. doc. J. Chmiela stanowi duży wkład w osiągnięcia bibliistyki w ogóle, a bibliistyki polskiej w szczególności, jest opracowaniem oryginalnym i twórczym. Olbrzymia bibliografia, którą Autor cytuje (ss. 170—205), świadczy o jego wielkim odczytaniu i znajomości problemu. Język pracy jest nowoczesny, styl prosty i jasny, tak że pracę powyższą czyta się i z korzyścią i z wielkim zainteresowaniem.

Kraków

KS. STANISŁAW GRZYBEK